

Absolvent al Facultății de Istorie a Universității Ovidius din Constanța și al Facultății de Educație OISE a Universității din Toronto, masterand al Institutului de Studii Europene și Euroasiatice a Universității Carleton din Ottawa, Canada, Costin Gagu reprezintă o voce recentă în peisajul publicisticii românești, una din cele mai vivace atunci când vine vorba de romanul istoric, dacă avem în vedere Premiul „Banu Rădulescu” pentru literatură al Revistei Memoria, revista gândirii arestate, pentru cel mai bun roman istoric al anului 2023, *O mie de lumi... 1950*.

Proza acestuia se consacră ca fiind o frescă fidelă a anilor de după război, când tragedia umană reprezenta fundalul marilor schimbări comuniste promovate de la răsărit.

Fin cunoscător al deceniilor instaurării comunismului, romanele lui Costin Gagu sunt bazate pe o cercetare riguroasă și o excelentă înțelegere a caracterului uman, una care nu judecă și etichetează, dar care invită cititorul să exploreze, analizeze și să formuleze verdicte.

Costin Gagu

Fondul S

sau

Pasărea Alicanto

CETATEA DE SCAUN
EDITURA

Cuprins

1993	
Petru	7
1946	
Leonora	12
1943	
Petru	23
1951	
Leonora	35
1945	
Petru	44
1947	
Petru	71
1947	
Petru	86
1953	
Leonora	94
1949	
Petru	107
1953	
Petru	121
1956	
Leonora	134

1955	
Petru	146
1959	
Leonora	152
1955	
Petru	163
1959	
Leonora	178
1959	
Petru	188
1959	
Leonora	203
1960	
Petru	217
1960	
Leonora	232
1960	
Petru	243
1961	
Leonora	256
1993	
Petru	265
1961	
Leonora & Henriette	272

1993*Petru*

Să mai așteptăm? Să începem? Se uitau cu toții spre ea întrebători. Îi ignoră. Nu era gata. Cu siguranță, nu era gata! Deși doar la câțiva metri, o distanță abisală se întindea între gândurile lor care trebuiau să se alinieze în acest interviu așteptat de toată lumea de acasă, din țară, și de aici, din comunitatea lor din diaspora. Dar omul din fața ei nu era pregătit. Își căuta cuvintele. Gândurile lui șerpuiiau încă printre crâmpie de amintiri, îndoieli, semne de întrebare, făgăduințe și iluzii. Nici pentru ea nu era ușor. Pregătise câteva săptămâni acest interviu, cadru cu cadru, grimase, umbre și perspective.

- Ce unghi să abordez? îl întrebuse în urmă cu ceva vreme pe producătorul emisiunii.

- Hm... ce să zic? Lumea nu prea a auzit de el. A fost descompus artistic acum mulți ani.

Nu a ajutat-o prea mult sfatul. A sunat la Uniunea Scriitorilor. La fel. Lumea se ferea de dat referințe. Un sfat tot

a primit. „Dacă te interesează ce a fost, eu zic să îl lași să vorbească despre ce a mai rămas.”

Și de acolo a plecat totul.

- Să începem cu începutul.

Bătrânul ridică ochii, ușor surprins. Chiar și la vârsta lui, una venerabilă, reușea să se impună ca un bărbat pedant, impozant prin maniere, stil și fel de a vorbi. Tuns scurt, într-un gen clasic, greu de definit, părul grizonat lăsa loc unei frunți generoase și unor ochi vii, negri, pătrunzători și neîncrezători în același timp.

- Începutul!? Începutul cui?

- Păi... al carierei dumneavoastră. De asta suntem aici, nu!?

- Cariera mea nu a fost aceeași cu viața mea... au fost multe începuturi.

- De ce?

- Mi-au plăcut începuturile... să zicem.

- Atunci trebuie să vă asumați și sfârșiturile.

Cel intervievat tăcu o clipă, surprins de tonul inchizitoriu al reporterei de la TVR. Deși obraznic, îi plăcu angajamentul tinerei. O întrebă:

- Cum spuneai că ai ajuns aici?

Femeia lăsa microfonul într-o parte și mări ochii. Părea că nu deslușise întrebarea.

- La emisiunea asta? La interviul ăsta?

Fata își țuguie buzele o secundă, căutând să își adune gândurile.

- Lucram la Memorialul Durerii și cineva mi-a spus povestea dumneavoastră. Apoi cineva de la cinema, după lansarea filmului *O vară de neuitat*, mi-a spus altă poveste, tot a dumneavoastră... și tot așa. Cred că am auzit mai multe narațiuni despre scriitorul Petru Dumitriu. Același personaj, aceleași evenimente... însă povești diferite. Mi-am zis că trebuie să vă cunosc, să aud și versiunea originală.

- Înțeleg..., bătrânul își mângâie ușor bărbia. V-ați mutat de la Memorialul Durerii la Memorialul Tăcerii.

- Tăcerii!? La ce vă referiți?

- Până la urmă și tăcerea e o formă de durere, nu? Îi ignoră nedumerirea sau doar se eschiva în a-i răspunde. V-ați gândit la cum o să se cheme interviul? Emisiunea?

- În căutarea lui Petru Dumitriu. Cum vi se pare?

- Hm... prozaic.

- Credeți?

- De asta vă și aflați aici. Pentru că toți cred că l-au găsit în prea multe locuri deodată. Prea multe ipostaze... prea mulți dumitrii...

- Și atunci... cum ar fi trebuit să îi spun?

Bătrânul Dumitriu își scărpină tacticos bărbia, un tic studiat cu siguranță de multe ori înainte.

- Eu știu... până la urmă, de ce sunteți aici?

- Ca să gădesc ceva răspunsuri.

- DE CE?

- Scuze!?

- Emisiunea... titlul ar trebui sa fie *DE CE?* Toate lucrurile pe care le-am făcut... toți oamenii pe care i-am întâlnit și au trecut prin viața mea... tot și toate s-au amestecat într-o neînțelegere bazată pe banalitatea vremurilor prin care am trăit. De ce i-am slujit pe comuniști când l-au arestat pe taică-miu? De ce i-am trădat pe comuniști când am devenit trompeta de aur a regimului lor? De ce m-am căsătorit cu Henriette, o femeie cu douăzeci și patru de ani mai în vârstă decât mine? De ce mi-am abandonat fata timp de patru ani într-un orfelinat în lagărul comunist? De ce mi-a rămas rece vestul european chiar și după ce am avut coitus cultural cu el? De ce l-am căutat pe Dumnezeu în ultimele decenii și am încercat să-L mituiesc cu mizeria mea umană?... *DE CE?*

Reporterita îl privea înmărmurită. Cu siguranță nu se aștepta la așa mărturisiri ezoterice și la atâta onestitate.

- Să continuăm... să continui, îi aruncă pe un ton fatalist omului cărunt din fața sa, cu infatuarea unuia important.

- Sigur... să continuați. Dar cu începutul.

- Ca să înțelegeți marea mea frământare, trebuie să acceptați un lucru simplu, numai unul. Sunt lucruri pe care nu o să le înțelegeți niciodată. Nu poți cuprinde cu mintea o culme umană pe care nu ai urcat-o niciodată. Lumea nu vrea să afle răspunsurile mele. Lumea se hrănește cu agonia mea, cu plăcerea de a o judeca fără a înțelege. Nimic mai mult.

- Deci sunteți un fel de victimă, să înțeleg?

- Una de un anumit tip uman... nu istoric. Poate victima mea. Sunt victima mea! Omul Petru Dumitriu a fost victima

celui care a fost scriitorul Petru Dumitriu. Își întinse teatral cravata cu palma. Așa că... de unde începem?

1946

Leonora

Pe drumul sătesc ce ducea la cârciumă nu erau multe case, iar cele care erau nu semănau niciuna cu cealaltă. Unele aveau prispa la stradă, altele cu ferestre mohorâte din lemn, înfundate în perdele, foste albe, înecate de timp, praf și de prea multe spălături. Nici gardurile nu erau mai fătarnice. Cherestea ieftină scorojită de vopsele se alinia în fața șanțului ce străjuia drumul spre centru. La cârciuma lui Ilie nu era multă lume, dar aceeași mușterii seară de seară. Acum că se încheiase și războiul, lumea devenise și mai pestriță. Erau cei care se întorseseră de pe front, cei care mai mergeau la oraș din când în când, schimbând profilul ideologic de pe ulița lor cu personaje noi, și cei în vârstă, care îi luau de proști pe toți, cei care la umbra pustiului de țuică nu greșeau niciodată. Firi cu tărie de caracter sau de cazan, toți împărtășeau discuții ce se priponeau în aceeași locație umană absolut definitivă a țăranului simplu, știutor de viață și cititor absolut de destine.

O lume cu un singur lampadar. Viața de la origini, destinul citit în palmă, ultimul drum... destine împletite de o simetrie firească a timpului scurs invariabil într-o singură direcție. Acolo se clepsidra și timpul lor împietrit de istorie, în satul acela cu un singur drum. Iar în centru, cârciuma lui Anghel. *Băuturi Spirtoase* scria deasupra ușii de lemn de la intrare, cu litere mari, cândva colorate, invariabil așezate lângă numele jupânului. La o masă în colț, uitat parcă de veacuri, cu cușma încă pe cap, trasă puțin într-o parte, unul dintre săteni juca ușor între degete o țigară aprinsă... sau stinsă. Ca și privirea care îi atârna înspre paharul pe jumătate plin. Lângă el, o carafă alambicată îi tămâia șederea la masă. Domnea momentul cu alura celui care aștepta ceva ce nu mai venea.

- Grevă regală! Grevă regală! Copilul trânti triumfător ușa de perete. Așternu pe tejghea două exemplare din *Dimineața*, ziarul trimis de la oficiul poștal. Ochii îi străluceau cuprinzând crâșma cu o privire entuziasmată de știrea ce-o arunca în jur. Pe Alexa surpriza îl prinse cu paharul ridicat la jumătate. Se uita la copil, la praful ridicat de hârțiile trântite și la moșul din fața lui, cu barba albă care se sprijinea într-o rână, cu capul în palmă. Ridică paharul la gură și dădu pe gât cu sete. Coborî tacticos țoiul spre masă și îl așternu lin. Îngână scurt.

- Dracu' ne-a luat, bă!

Cel din față nu se clinti. Adâncea și mai mult podeau cu privirea. Cugeta. Ignora. Moțăia poate. Din spatele tejghelei

Leonora nu băga de seamă. Aranja sticlele într-un dulap, întoarsă cu spatele la tăcerea ce se așternu înăuntru. De la masa de lângă ușă, Stăniloai, membru al Frontului Plugarilor, își îndreptă semeț pieptul.

- Vedeți bă... V-am zis eu că vine schimbarea. Așa-i gata! Se întoarse spre bisericosul satului, cel de trăgea clopotele duminica, om blajin și cu sufletul, dar și cu mintea. Auzi, bă, să fii rege și să intri în grevă. Cine a mai auzit!? Acum să-i văd pe regaliști... Să-mi explice și mie cum poate să intre un rege în grevă? Cum, mă? Nu este el trimisul lui Dumnezeu... că așa ne-au spus mereu, nu!?

Ușa se mai deschise o dată. Înalt și slăbuț, șiroit de lumina difuză, învăluit în particule de colb ridicate de curentul de aer, Toma închise tacticos ușa în spatele său. Era noul secretar de partid al Frontului Plugarilor pe plasa lor, câteva sate bătute de veșnicie, o comună, două, mai răsărite. Și cam atât.

Nimeni nu-l băgă în seamă. Audiența se sinchisi prea puțin de prezența lui. Pascu, fost căpitan de armată, venit de curând dintr-un lagăr sovietic, invalid de o mână, îl zări totuși și scui pă cu dispreț într-o parte. Avea și de ce. Amândoi se întorseseră de curând din Est, unul pe cal, celălalt pe jos. Amândoi luați prizonieri la Don de către ruși au trebuit să aleagă rândurile, fie spre gulag, fie să semneze pentru divizia *Tudor Vladimirescu*. Cei din urmă, numai soldați români, după ce au depus jurământul în fața NKDV, serviciul sovietic de informații, s-au întors primii acasă cu

comunarzii în frunte și au preluat comanda armatei. Însă majoritatea dintre ceilalți, care au refuzat pactul cu rușii, erau încă pierduți prin Siberia.

Toată opinca vorbea de noua revoluție socială care va fi venit. Dar nimeni nu știa ce și cum va arăta. Cei din divizia Tudor Vladimirescu te jgheleau propagandă ieftină anti-monarhistă și propovăduiau minunile din Uniunea Sovietică. De la altă masă, altul se aruncă cu vorba.

- Încotro, băi Toma?

- Adică? Din susul te jghelei, acesta se întoarse spre el cu privirea.

- Am câștigat sau nu războiul ăla, frate? Ia zi! bătu moșul cu palma de picior.

- Păi ne-au eliberat frații noștri ruși, măi omule. Au câștigat ei războiul pentru noi. Că noi ne-am curvit cu krauții. Ne-au mințit ăia! Ne-au mințit și ai noștri, ăia de sus de sunt în grevă acușa. Dar nu te pieri, acum scăpăm noi și de ăștia.

De la masa lui, Pascu îl sfredelea cu privirea. Amintirile tenebroase din lagăr nu îi dădeau pace. Ca fost ofițer de rang înalt, cu jurământ militar în fața regelui, nu acceptase târgul ideologic rusesc, talcioc de preacurvie cu istoria. Plătise înzecit. Numai el știa ce îndurase în prizonierat, la carierele de piatră. Câte șine de tren pliasse în păduri fără margini unde și vântul se rătăcise.

Toma se întoarse spre te jghe. Bărbat la apus de douăzeci de ani, ceva chipeș sub mustața subțire de filfizon șmecher